

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТОЛЕРАНТНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ

Наукові праці МАУП, 2002, вип. 4, с. 170–171

Однією з важливих проблем соціальної взаємодії є проблема толерантності, яка останнім часом все більше є предметом спеціального аналізу [1; 3; 4]. Особливо ця проблема стає актуальною у процесі діяльності менеджерів освіти, об'єктом діяльності яких є інша людина. Підготовка професійних менеджерів освіти в Україні, що розпочалася в останні роки, потребує, на наш погляд, дослідження особливостей вияву у них толерантності.

З метою дослідження цієї проблеми ми провели спеціальне дослідження, у якому взяли участь понад 300 учасників (члени педагогічних колективів 10 шкіл та гімназій і керівники цих навчальних закладів). Дослідження проводилось у різних регіонах України (м. Київ, Полтавська, Рівненська, Хмельницька області).

Для проведення дослідження використовували методику загальної комунікативної толерантності, розроблену В. Бойком [2], яка дає можливість фіксувати такі вияви зниженої толерантності особистості:

- 1) невміння або небажання прийняття індивідуальності інших людей;
- 2) використання еталону самого себе при оцінюванні поведінки, образу думок та окремих характеристик інших людей;
- 3) категоричність та консерватизм в оцінках інших людей;
- 4) невміння приховувати неприємні почуття, що виникають під час зустрічі з некомунікативними партнерами;
- 5) намагання "переробити", перевиховати свого партнера;
- 6) намагання "підігнати" партнера під себе, зробити його "зручним";
- 7) невміння прощати іншому його помилки, незграбність, завдані вам неприємності;

- 8) нетерпимість до фізичного та психологічного дискомфорту, в якому перебуває партнер;

Особливості вияву толерантності у менеджерів освіти

№ пор.	Складові зниженої толерантності	Оцінка педколективом школи толерантності директора	Самооцінка толерантності директором школи
1	Невміння або небажання прийняття індивідуальності інших людей	4,4	2,3
2	Використання еталону самого себе при оцінюванні поведінки, образу думок та окремих характеристик інших людей	5,3	4,7
3	Категоричність та консерватизм в оцінках інших людей	5,1	6,0
4	Невміння приховувати неприємні почуття, що виникають під час зустрічі з некомунікативними партнерами	4,8	3,7
5	Намагання "переробити", перевиховати свого партнера	6,5	2,7
6	Намагання "підігнати" партнера під себе, зробити його "зручним"	5,5	2,0
7	Невміння прощати іншому його помилки, незграбність, завдані вам неприємності	4,8	4,0
8	Нетерпимість до фізичного та психологічного дискомфорту, в якому перебуває партнер	3,2	3,3
9	Погане пристосування до характеру, звичок, установок інших	4,1	3,3
Загальна оцінка виявів толерантності		43,7	32,6

9) погане пристосування до характеру, звичок, установок інших.

За зазначеними критеріями толерантність оцінювали за такою шкалою:

0–5 балів – високий рівень;

6–10 балів – середній рівень;

11–15 балів – низький рівень.

Окрім того, методика дає можливість визначити рівень розвитку комунікативної толерантності.

За означеною методикою члени педагогічних колективів оцінювали вияви толерантності керівників шкіл, з якими вони працюють. Дані, отримані стосовно того чи іншого колективу, порівнювали безпосередньо з оцінкою самого керівника. Середні показники за визначеними критеріями наведені в таблиці.

Отримані дані дають можливість зробити такі висновки:

1. У керівників шкіл спостерігається тенденція до завищення оцінки більшості показників толерантності, тобто вони явно переоцінюють у себе вияви толерантності; водночас працівники педагогічних колективів схильні більш критично оцінювати ці прояви.
2. Особливо явно “розрив” між оцінкою педколективу та директора простежується за такими показникам:
 - а) невміння або небажання сприймати індивідуальності інших людей;

б) намагання “переробити”, перевиховати свого партнера;

в) намагання “підігнати” партнера під себе, зробити його “зручним”.

3. Загалом рівень толерантності керівників освітніх закладів можна оцінити як середній, що свідчить про необхідність проведення спеціальної роботи з ними у процесі післядипломної освіти.

4. Нами розроблена програма тренінгу-семінару для менеджерів освіти “Толерантність і управління школою”, апробація якого здійснюється на курсах підвищення кваліфікації керівників освітніх закладів.

Література

1. Асмолов А. Г. Толерантность: различные парадигмы анализа // Толерантность в общественном сознании России. — М., 1998.
2. Практическая психодиагностика, методики и тесты: Учеб. пособие / Авт.-сост. Д. Я. Райгородский. — Самара: Бахрам, 1998. — 672 с.
3. Солдатова Г. У., Шайгерова Л. А., Шарова О. Д. Жить в мире с собой и другими: Тренинг толерантности для подростков. — М.: Генезис, 2000. — 112 с.
4. Толерантность и согласие / Под ред В. А. Тишкова. — М.: ИЭА РАН, 1997.